

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

# Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, [www.reprorecht.nl](http://www.reprorecht.nl)) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, [www.cedar.nl/pro](http://www.cedar.nl/pro)).

*No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.*

[info@boomamsterdam.nl](mailto:info@boomamsterdam.nl)  
[www.boomuitgeversamsterdam.nl](http://www.boomuitgeversamsterdam.nl)

andere media dan literatuur aan de orde, en klinkt een oproep tot nog meer interdisciplinariteit. De 'woord en beeld'-studies en het onderzoeksveld 'cultuur en psychoanalyse', met het gehele scala aan wetenschappen waar Freud wellicht van droomde, verschijnen hier aarzelend op het toneel. Dit boek verdient de aandacht van eenieder die in Duitsland en in psychoanalyse geïnteresseerd is. Maar beter kun je natuurlijk zelf bij de congressen in Freiburg pools-hoogte gaan nemen.

## Lentekriebels

### Bespreking van

Jan Derksen (2007). *Zijn wij wel narcistisch genoeg? Over het ontstaan van onze lentecultuur*. Nijmegen: PEN Tests Publisher. ISBN 978 90 805706 4 1, 330 pp., € 39,90

FRANS SCHALKWIJK

Hebben lentekriebels Jan Derksen aanzet tot het schrijven van *Zijn wij wel narcistisch genoeg? Over het ontstaan van onze lentecultuur*? Derksen, vooral bekend door gedegen werk over psychodiagnostiek, houdt een betoog over hedendaags narcisme, zoekend naar een positieve waardering van gezond narcistische trekken en een maatschappijkritische analyse van het ziekelijke narcisme. Hij richt zich in zijn boek tot een breed lezerspubliek en verkent de voor een psychoanalytisch geschoold psychotherapeut altijd sappige weiden van het alledaagse narcisme. In het huidige tijdsgewricht gaan uitstel van behoeftebevredestiging of het voelen van verlangens verloren als een kwaliteit van menselijk leven. In de context van geld verdienen, zich verheugen, zorgvuldig beslissen, sparen en dan pas krijgen, schrijft hij bijvoorbeeld: 'Dit hele proces wordt vernietigd door een overvloed aan geld. Nu moet

alleen worden gekozen uit een vakantiereis in Nieuw-Zeeland of Argentinië' (p. 201). Het is duidelijk wat hij bedoelt, maar hoeveel mensen in zijn lezerspubliek maken dergelijke keuzes, heeft iedereen in onze narcistische maatschappij een dergelijke overvloed aan geld? Derksen wil de lezer uitdagen vanzelfsprekendheden ter discussie te stellen, maar of dat lukt met de retoriek van dertig opeenvolgende vraagstellende zinnen (p. 16-18), een overdaad aan metaforen en generaliserende aannames, is voor mij de vraag. Hier had een eindredacteur goed werk kunnen doen. Voor psychotherapeuten biedt het boek te weinig om tot aanschaf over te gaan. 'Gezond', secundair narcisme definieert Derksen als 'zelfgevoel gebouwd op een ondergrond gevormd door redelijk evenwichtige ervaringen met een hechtingsfiguur'. Bij de bespreking van primair narcisme refereert hij aan Freuds oorspronkelijke concept. 'Primair' omschrijft Derksen als 'primair aan de hechtingsrelaties, dit is het gestoorde beeld waarbij het narcisme de ondergrond wordt, primair is en de hechtingsrelaties in meer of mindere mate zijn weggefallen, narcisme als redingsvlot' (p. 83). Dit citaat laat zien dat het boek theoretisch slordig is geschreven. Gehechtheidsrelaties vallen immers niet weg, maar zijn of worden (met subdifferentiaties) 'veilig' of 'onveilig'. Ook ken ik de theoretische aanduiding 'sterke hechting' niet en lijkt het mij onjuist te stellen dat de psychoanalyse het werk is geweest van één man, Sigmund Freud (p. 28). Schrijven voor een lekenpubliek betekent naar mijn idee populariseren en toegankelijk maken, maar dat hoeft niet ten koste te gaan van de zorgvuldigheid. Ik wacht vol vertrouwen op een volgende publicatie van Derksen en zet dit werk een beetje achter in mijn boekenkast.